

RUDAR

... Glasilo slovenskih rudarjev ...

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštne proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravn. je v Trbovljah na Štajerskem.

Na podlagi skepa načelstva

bo

IV. unijski zbor

avstrijskih rudarjev na Dunaju (kraj zborovanja se naznani pozneje) in sicer 21. do 23. eventualno 24. oktobra 1912.

Razprave se pričnejo dne 21. oktobra ob 10. dopoldne.

Kot provizoričen dnevni red se določa:

1. Določbe:

- Določitev dnevnega reda in pravilnika;
- Volitev komisije za pregledovanje predlogov.

2. Poročila:

- Unijskega načelstva, poročevalec Anton Jaroliw;
- Blagajniško poročilo, poročevalec Emanuel Kratochwil;
- Za strokovni list »Glück - Auf«, poročevalec Franc Ebert;
- Za strokovni list »Gornik«, poročevalec Franc Pytlík.
- Za strokovni list »Nazdar«, poročevalec Franc Riegel;
- Za strokovni list »Rudar«, (se še določi.)
- Poročila preglednikov.

3. Organizacija.

4. Minimalna plača in rudarji.

5. Volitev unijskega načelstva.

6. Predlogi, ki se pri navedenih točkah niso rešili.

Predlogi k unijskemu zboru se morajo po § 12, točka 6 pravil osem tednov preje poslati načelstvu, preden se zbor vrši, in jih mora načelstvo šest tednov preje objaviti.

Predlogi, ki jih nameravajo podružnice staviti, se morajo najkasneje do 26. avgusta 1912 nahajati v rokah načelstva.

Razdelitev volinih okrajev se razglasi pozneje.

Vse dopise je naslavljalati na »Unijo avstrijskih rudarjev« v Turnu, Kaiserstrasse št. 128. (Češko).

UNIJSKO NAČELSTVO.

Četrta državna konferenca avstrijskih rudarjev.

(Konec.)

Zadnji dan je obravnavala konferenca vprašanje, ali so rudarske zadrage koristne delavcem. Treba je poudarjati, da je zakon o rudarskih zadrugah delo kurialnega parlamenta. Zategadelj mora biti vsakomur jasno, kolike vrednosti je zakon za rudarje; najboljšje pač označimo zakon, če spominjamo, da je grof Falkenhayn priporočal zakon meščanskim strankam v sprejem z utemeljevanjem, da bo imel enak učinek kakor protisocialistični zakon. O tej točki je poročal sodrug Jarolim. Povdarjal je zlasti, da se ne sme poskusiti z ustanovitvijo združnih tajništev. Prosta, enotno strnjena strokovna organizacija mora biti opora za rudarske delegate, kakor mora biti tudi opora za vse rudarje.

Zastopnik strokovne komisije sodrug

Schrammel je ostro kritiziral razdiralce enotnega strokovnega gibanja, pa naj se imenujejo narodnjaki, separastisti, neodvisniki, krščanski socialci, klerikalci ali kakorkoli. Mala peščica separatistov je ob Schrammelovih izvajanjih besno začela kričati, ker jo je zadela opravičena kritika v živo; večina zborovalcev pa je hrupno pritrdjevala izvajanjem sodruga Schrammela.

Nato je bila soglasno sprejeta

resolucija,

ki povdarja, da so bile rudarske zadrage ustanovljene samo v ta namen, da otežkočijo boj rudarjev proti rudniškemu podjetništvu. Rudarji pa bodo dosegli svoje zahteve samo tedaj, če bo njih organizacija močna in enotna. Edina vrednost, ki jo ima združni zakon, je volitev delegatov in njih funkcije. Delegatje pa naj predvsem z vso odločnostjo delajo na to, da se na posamičnih rovih odpravijo slabe delovne in plačilne razmere in da se točno izpolnjujejo vsi rudniški policijski predpisi za varstvo rudarjev. V tej smeri bodo izpolnili združni delegatje svojo dolžnost, če si postavijo za nalog, da s sklicavanjem shodov po rovi pritegnejo rudarje k sodelovanju.

Konferenca je potem rešila še nekaj predlogov. Rudarski zadrugi v Falknovu se je poverila naloga, da skliče prihodnjo rudarsko konferenco po potrebi. Natančen datum se ni določil.

Konferenca je bila končana z zaključnim govorom predsednika.

Petnosemdeset let.

Trije meseci so že potekli, odkar so stavkali rudarji v rurskem premogovnem revirju. Stavkovna justica je izvršila v tem času delo, na katero je res lahko ponosna! Policija, rudniške uprave, krščansko socialni in žolti stavkokazi so ovadili na tisoče rudarjev, ki so se udeležili stavke. Sedaj po treh mesecih pnehavajo ovadbe, justični mlini ne ropočejo več tako naglo. In če poneha vnema lepe denuncijantske družbe, tedaj bodo sodniki prihodnji mesec zaključili svoje plodonosno delo. Dela je bilo toliko, da so morali v vsej naglici sestaviti nekaj posebnih sodniških zbornic, sedaj so te tudi že razpuščene. Krvoločnost sodnikov se je zadnje tedne tudi nekoliko ublažila. Medtem, ko so pri razpravah v marcu in aprilu kaznovali vsakega, ki je n. pr. zaklical stavkokazom »pfui« z 2 do 6 tednov zapora, so ta »grozni zločin« kaznovali zadnje tedne le z denarno kaznijo, ševeda precej visoko. Morda je sodnike že same obhajala groza nad ostrimi kaznimi. Časopisje je prinašalo le nepopolna poročila o razpravah, ker so n. pr. sodišča v Bochumu in Dortmundu vsak dan razpravljala v večih dvoranah. Poročevalci torej niso mogli slediti vsem razpravam. Stavkujoče delavce so dalje sodili tudi še pri deželnihi sodiščih v Essenu, Duisburgu in Münstru. V Essenu in Duisburgu so bile celo porotne obravnave. Razen pri teh sodiščih, so bile razprave pri vseh okrajnih sodiščih revirja. Do 10. junija so izrekla sodišča naslednje kazni, ki pa niso popolne.

	Moški	Ženske	Leta	Meseci	Tedni	Dnevi	Globa
Bochum	163	63	38	1	10	5	4022 m.
Dortmund	176	56	23	—	11	4	5056
Drugi kraji	171	47	23	9	2	3	2501
Skupaj	510	166	85	3	—	5	11669 m.

Ne roparji, ne morilci, ne bodo presedili teh 85 let, temveč mirni delavci, ki niso drugega storili, kakor da so zahtevali malo večji kos kruha za svoje otroke in za se. Da bi pa bolj gotovo dobili to, kar so zahtevali, so hoteli pregovoriti za stavko tudi svoje zaslepljene tovariše, ki živijo še v neumni veri, da se bodo trda srca kapitalistov sama ob sebi omečila. Ali je čudno, če je temu ali onemu organiziranemu rudarju vzkripela kri, ko je videl, da veliko število njegovih tovarišev noče rešitve, in ga je ozmerjal, ali mu pretil. Silno redki so oni slučajji, v katerih so stavkujoči rudarji tudi dejansko napadli stavkokaze. Za te redke dejanske napade so pa sodniki priznavali skrajno visoke kazni: en delavec je dobil tri leta, drugi dve leti, dva po eno leto in tri mesece. Povdarjati moramo, da nima niti eden izmed teh obsojencev na vesti človeško življenje. Med stavko je bilo res umorjenih 5 delavcev, ali ti so padli vsled policijskih krogel, in enega je ustrelil neki krščansko socialni stavkokaz. Policiji in stavkokazi bodo najbrže oproščeni, ker uradno že razglašajo, da so ravnali v silobranu v treh slučajih, v dveh slučajih je pa bil vzrok umora lastna krivda umorjenih in nesrečen slučaj.

Rudarjem in tudi ostalim delavcem, pa naj bodo te ostre kazni v plodonosni nauk. Jasno vidimo, da, kdor ima moč, ima tudi pravico. Ako hočejo torej delavci pravico, si morajo zagotoviti moč. To pa dosežejo le z ednostjo, z organizacijo. V lastni moči delavcev je, da spremenijo te nauke v dejanja. Čim prej udeležujejo te nauke, tem manjše bodo žrtve v boju za pravico.

Kapitalizem nas ne more zadrževati.

Na rednem zboru ameriške socialistične stranke, ki se je vršil v Indianopolisu sredi meseca maja t. l., je sodrug Hillquit iz Nju-Yorka izpregovoril o točki »Stranka in strokovne organizacije« lepe in pomembne besede: »Kapitalizem ne more zadrževati našega razvoja. Edino le pomanjkljiva razsodnost strankinih članov utegne zadaviti naše gibanje.

Kapitalizem ne more zadrževati našega razvoja. Besede so globokega pomena, zlasti za strokovno gibanje in gospodarski napredek delavskega razreda. S trdnim, neomajnim prepričanjem smemo upati v končno zmago naše, o usodi vsega človeštva odločujoče stvari. Trdno zaupanje in prepričanje nam dajejo besede sodr. Hillquita, da je zmaga v našem težkem boju neizogibna, da ni mogoča ustaviti proletariata v njegovem mogočnem, kapitalistični sistem in svet razdirajočem pohodu. To globoko prepričanje v moči in mogočnosti delavskega razreda pa je treba v vsakem psameznem članu delavske internacionale utrditi. Le tedaj, ko se bo delavstvo zavedalo te svoje orjaške moči, bo v stanu premagati kapitalizem. To spoznanje je treba razširiti med ljudstvom, ker iz besed sodr. Hillquita je razvidno, da naš najhujši sovražnik ni kapitalizem, temveč »pomanjkljiva razsodnost delavstva«. Resničnost teh besed najsijajnejše potrjujejo dogodki zadnjega časa. Nezavedni razredni tovariši so večja ovira na poti, ki jo mora proletarijat prehoditi v svojem napredku. Večja ovira v socialnem boju so, nego sam kapitalizem. Saj vidimo. Mlade

in šibke organizacije se bojijo kapitalizma; strah, da bi s svojim bojem povzročile reakcijo kapitalizma paralizira njih delovanje. Je res, da večino kapitalistov prevladuje mnenje, da je nemogoče zadržavati napredek delavskih organizacij in da te polagoma absorbirajo vse moči in imajo največji vpliv v socialnem boju. To razvidimo že iz oblik, ki jih zavzemajo razredni boji. Ustanavljanje žoltnih organizacij n. pr. ni navsezadnje nič drugega nego koncesija delavskim strokovnim organizacijam.

Ustanavlja se razredne strokovne organizacije za to, ker so delavstvu v njegovem boju neizogibne. Da zavzema kapitalizem proti tem organizacijam stališče in se brani proti napadom od te strani, nas ne more presenetiti, ali boleti mora vsacega resničnega prijatelja delavskega gibanja dejstvo, da je še toliko delavstva, ki se da v to svrhu izrabljati. Gibanje in boji delavstva povzročujejo reakcijo kapitalizma; iz oblik, ki jih ti boji zavzemajo, in iz sredstev, ki se jih kapitalisti poslužujejo v svojo obrambo, je razvideti tudi razvoj in obsežnost delavskih bojev. Nepriznanje strokovnih, razrednih organizacij je že postala nekaka politična metoda in gospodarska navada; znana so v tem boju tudi vsa ostala sredstva oblastnega teroriziranja in brutalnosti. Toda ta boj zavzema kedaj tudi drugačni tok in tedaj se tudi podjetniki poslužujejo sredstev, ki so temu toku primerna. Sodr. Schrammel je na zadnji konferenci rudokopnih zadrug v pravi potezi orisal spreminjevanje bojnih oblik kapitalizma. Dejal je: »Najprej so se podjetniki posluževali proti razredno se bojujočemu delavstvu policije in militarizma, zaporov in odgonskih vozov; zdaj pa imajo svoje verske, narodne in separatistične organizacije, ki z boljšim uspehom izvršujejo to, kar je največja želja kapitalizma, namreč oslabiti vrste v hudem boju se nahajajočega proletariata. Te so seveda v prvi vrsti pristna avstrijska metoda kapitalizma. Ali niti ta sredstva ne morejo zadržati napredka delavstva.

Nerazsodnost omogočuje, da se kapitalizem poslužuje takih sredstev. In to se godi vsled tega, ker je vse preveč delavstva, ki mu v boju za boljše življenjske pogoje manjka čut skupnosti. Le sistematično podučljivo delovanje in pospeševanje razredne solidarnosti, kakor jo zahteva razredni boj in socialni razvoj, zamore razširiti ta potreben čut vzajemnosti. Nepopolno razviti čut solidarnosti pa zopet izvira iz onega zla, ki ga je omenil soodr. Hillquit, namreč iz pomanjkljivega spoznanja razmer, socialnih bojev, gospodarskega življenja in razrednega stališča delavcev v kapitalistični družbi. Razširjenje tega spoznanja, naj bi bila glavna naloga gospodarskih delavskih organizacij in dolžnost vsacega posameznega člana organizacije, naj bi bilo sodelovanje pri izvrševanju te težavne, a potrebne in koristne naloge.

Ne gre, da bi vedno ponavljali izgovor, da je kapitalistično brutalno postopanje, ki ovira naš napredek. Ponavljanje take trditve bi bilo za nas slabo ubožno izpričevalo. Ne smemo pozabiti, da je ravno kapitalizem glavni buditelj razredne zavednosti delavstva. Kdor je videl novega proletarca pri prvem izplačevanju, ve kdo je najhujši ljudski hujskač. Kapitalistični proizvodni sistem in znanost nemalo olajšata naše izobraževalno in organizatorično delovanje. Mnogi izgledi in slučajni nam kažejo, da se vkljub vsem težavam delavske, gospodarske organizacije vendar razvijajo in imponirajo. Krvava stavka ruskih delavcev v Sibirskih zlatih rudnikih nam nudi v tem oziru najlepši zgled. Aretacije, krvave sodbe, splošno pobijanje in teroriziranje mas so bila sredstva, s katerimi se je skušalo udušiti gibanje probujajočega se delavstva. Ali vse zaman. Kakor povsod, tako se je tudi v daljni Sibiriji delavstvo imponiralo. S krvjo se je pričela tudi tam zgodovina delavskega gibanja. Toda pogledimo: Stavkujoči delavci se vsega tega niso ustrašili, vztrajali so in zmagali. 500 žrtev je stala zmaga. Toda zaman ni tekla kri. Kapitalizem nas ne more zadrževati. Gibanje, ki v vsej svoji velikosti in obsežnosti stremi za enakimi

cilji, ni mogoče ustaviti. Toda mogoča je bila zmaga Sibirskih delavcev, ker jih je prešinjala razredna zavednost in spoznanje. Globok razum in neskončna požrtvovalnost. Proti takemu proletariatu je teroriziranje, bestialnost in zaslepljenost brezuspešna. Tega ne smemo pozabiti, da je le razum in moč ono sredstvo, ki vse premaga. In nele stavka v Sibiriji, tudi zadnji dogodljaji na Angleškem nam jasno kažejo, da kapitalizem ni več v stanju zadrževati vsesplošnega mogočnega napredka delavstva. V vsem tem pa tiči še drugo spoznanje: da namreč delavstvo ni še v polni meri izvršilo svoje agitačne in izobraževalne dolžnosti. Je že res. Kapitalizem je naš sovražnik; zato je naš cilj njega odstranitev. Je pa v nas moč in spoznanje za vzdrževanje tega boja? Treba je izpopolniti delavske organizacije, jih napraviti močnejše, pomembnejše. Kapitalizem nas ne more zadrževati, ali zadržuje nas in nam ovira pot do bodočnosti nerazsodnost in nezavednost mas. Proti temu je treba napeti vse moči. Ko ne bo več nezavednega delavstva, bo mogoče biti uspešni boj proti kapitalizmu in priti do uresničenja naših končnih ciljev.

DR. OTON BAUER:

Narodni ali razredni boj.

Dijak: Zvedel sem, da si socialni demokrat. Je li to res?

Delavec: Da. Več nego leto dni sem celo krajevni zaupnik v našem mestu.

Dijak: Torej voditelj! Kako je to mogoče? Saj je bil tvoj oče pristen nemški kmet, tvoja mati je bila poštena nemška žena! In ti si postal internacionalci!

Delavec: Če bi vedel, kaj sem vse doživel, odkar sva se zadnjič videla, potem se ne bi čudil temu. Takrat, ko sva še sedela na šolski klopi, sem bil srečen neumen šolski fant. Ali se še spominjaš na našo lepo kmetijo?

Dijak: Saj smo se otroci dostikrat igrali na travniku...

Delavec: Vidiš, prišel je dan, ko je naša kmetija prišla na boben. Ko moj oče ni več mogel plačevati obresti od dolgov, nam je prodal upnik hišo in zemljišče. Mi smo morali zapustiti svojo kmetijo. Tega dneva ne pozabim nikoli.

Dijak: To je bil gotovo kak židovski oduh, ki vas je zapodil z rodne grude.

Delavec: Naj bo žid ali kristjan — kapitalisti so vsi enaki.

Dijak: Kaj so pa počeli tvoji starši?

Delavec: Prišli so v ubožnico. Takrat sem spoznal dobre kristjane v soseski, »nemške rojake«. Meni še danes sili kri v glavo, če se spominjam, kako grdo so ravnali z mojo materjo!

Dijak: Kaj si pa potem ti začel?

Delavec: Sprva sem prišel kot učenec k nekemu ključavničarskemu mojstru. Tepen sem bil med tem časom dovolj, ali hrane nisem dobil dosti. Ko sem bil izučen, sem šel na potovanje. Delal sem na Saksonskem in v Porenju. Tam sem postal socialni demokrat. V velikanskih plavžih sem prvič razumel, da se morajo vsi delavci složno upreti premoči kapitala. Pristopil sem organizaciji in spoznal sem nemško socialno demokracijo; kdor je to z menoj doživel, se mora smejati, če sliši tukaj, da socialni demokrati niso Nemci. Štirje milijoni in en četrt, pomisli, štiri milijone in en četrt, moških volilcev v Nemčiji se priznava k socialni demokraciji. Največja nemška stranka smo.

Dijak: Zakaj si prišel zopet sem?

Delavec: Pruska policija me je izgnala, ker sem delal za svojo stranko, kot »sitnega inozemca«, veš. Tukaj sem dobil delo, tukaj sem se oženil in zato sem tudi ostal tu.

Dijak: Imaš li kaj otrok?

Delavec: Enega sinčka. Dve deklici sta mi umrli. Plača ni zadostovala, da bi hranil ženo in otroke, tako da je bila žena primorana skoraj do poroda hoditi v tovarno na delo. To je bil morda vzrok, da s prišli ubogi otročki tako šibki in bolehní na svet. Potem jih tudi nismo mogli dovolj hraniti in negovati, saj je vse postalo tako drago. Prav težko je, družino

preživljati. Če bi bil ti vse to doživel, potem bi bil gotovo tudi ti socialni demokrat. Ti seveda ne poznaš bede in skrbi. Ti imaš očeta, ki ti pošilja vsak mesec denar, ki ga potrebuješ...

Dijak: Ali prijatelj, razumem prav dobro, da se borite za boljše življenje. Zaradi vaših gospodarskih zahtev vam nič ne oporekam. Ali vi niste dobri Nemci. Vi izdajate nemštvo Čehom. Zakaj se ne pridružiš rajši nemško-nacionalni delavski stranki? Saj tudi ona zastopa interese delavcev in je zraven tega dobro nemška.

Delavec: Poslušaj, France, ali ne vidiš, da vsi sovražniki delavcev dajejo podpore takozvani delavski stranki? Tovarnarji silijo delavca, naj pristopi k nemškemu delavskemu društvu in plačujejo tudi tej takozvani delavski stranki volilne stroške. Agrarci ji pomagajo pri volitvah. Nemško-nacionalni poslanci, ki so v zbornici glasovali proti vsem delavskim zahtevam, agitirajo za kandidate nemške delavske stranke. Premožni trgovci in odvetniki glasujejo zanjo. Misliš, da bi kapitalisti in agrarci stranko, katera zastopa res delavske interese, tako podpirali? Ne, France, to ni delavska stranka. Le imenuje se delavsko, da si pridobi delavske glasove. V resnici so to stari nemško-nacionalni hlapci tovarnarjev, je stara krumirska garda, ki si je samo nadela drugo ime.

Dijak: Priznavam, da je nemška delavska stranka tudi napačno ravnala. Ampak njen program je dober; ona hoče zastopati delavske interese, zraven tega pa hoče skupno z nemškim meščanstvom bojevati naroden boj proti Čehom.

Delavec: Nemški delavci se morajo samo skupno s češkimi delavci boriti proti kapitalu. Kdor hoče resno zastopati delavske zahteve, mora nemške in češke delavce združiti proti izkoriščevalcem.

Dijak: Tega ne razumem. Ravno za vas, nemške delavce, so vendar Čehi najnevarnejši nasprotniki. Saj pridejo Čehi v nemška mesta in tlačijo s skromnejšimi zahtevami dosedanja mezd, so celo stavkokazi in otežujejo s tem nemškim delavcem boj proti kapitalu.

Delavec: V prejšnjih časih se je to reš dogajalo mnogokrat. Potem pa je internacionalna socialna demokracija organizirala tudi češke delavce. Rekli smo češkim delavcem: »Če tudi govorite drug jezik kakor mi, ste vendarle naši bratje«. Isti kapital izkorišča vas in nas. Skupno z nami se morate bojevati proti podjetnikom in meščanskim strankam«. Tako smo govorili češkim delavcem. In češki delavci so nas razumeli. danes je organiziranih več kot 140 tisoč čeških delavcev.

Dijak: Ali Čehi, ki pridejo k nam v nemške dele češke dežele, še dandanes tlačijo z nižjimi zahtevami dosedanja mezd.

Delavec: Redkeje kakor prej. Izobraževalno delo naših čeških sodrugov prinaša že sado.

Dijak: Morebiti; vseeno se dogaja to še dandanes.

Delavec: Da, ampak mi se ne obvarujemo pred tem s psovanjem čeških delavcev in z bojem proti njim, ampak samo s tem, da jim povemo, da so naši bratje, da se morajo organizirati z nami, da moramo mi njim in oni nam izkazovati zvestobo in solidarnost. Pred nekaj meseci je bila v tovarni za stroje stavka. Posestnik tovarne je poslal agente v najrevnejše češke kraje. Imeli so nalogo, da najamejo češke delavce. In ti so res najeli nekaj desetini siromakov in jih pripeljali sem. Kaj smo hoteli? Če bi bili psovali uboge češke delavce in jih žalili, potem bi bili videli v nas svoje sovražnike in bi postali krumirji. Mi pa smo ukrenili drugače. Na kolodvoru smo jih sprejeli in jim povedali, da je tukaj stavka, da so vendar naši bratje, naši sotrpini in da ne smejo pomagati izkoriščevalcem. To so razumeli, odpeljali so se s prvim vlakom in stavka je končala z zmago.

Dijak: Ampak vendar se tudi dogaja, da se Čehi ne odpeljejo in da postanejo stavkokazi.

Delavec: Žal, da je tako! Ampak primeri se žal tudi, da postanejo nemški delavci krumirji. — Tudi nemško-nacionalni delavci! Ti celo mnogokrat! Proti temu pomaga samo močna organizacija, ki združi vse delavce brez

narodne razlike v skupnem boju proti podjetniškom.

Dijak: O tem sanjate samo vi, nemški socialni demokratje. Delavci drugih narodov že davno ne marajo nič slišati o internacionalni organizaciji. Ti ustanavljajo separatistične organizacije.

Delavec: To ni res! Ali nisi čital razprav internacionalnega socialističnega kongresa, ki se je vršil predlanskim v Kodanju. Tam so se izrekli zastopniki vseh socialističnih strank in vseh strokovnih organizacij sveta proti separatizmu. Nemci, Francozi, Angleži, Italijani, Amerikanci, Rusi, Poljaki — vsi so soglasno obsodili separatizem.

(Dalje.)

KARL KAUTSKY:

Delavska stranka.

(Konec.)

Proletariat kot najspodnejši izkoriščevalnih razredov — capinski proletariat se ne izkorišča, ker spada sam med parasite — pa ne more gospodstva, ki ga osvoji, porabiti za to, za kar so ga porabili drugi razredi pred njim, da odvali breme izkoriščanja na druga ramena in napravi samega sebe za izkoriščujoči razred. Gospodstvo mora porabiti za to, da napravi konec svojemu izkoriščanju in obenem slehernemu izkoriščanju v meščanski družbi. Korenina njegovega izkoriščanja pa je zasebna lastnina proizvodnih sredstev. Proletariat bo odpravil izkoriščanje samo tedaj, če odpravi zasebno lastnino. Če brezlastništvo proletariata omogoči, da se proletariat pridobi za odpravo te zasebne lastnine, tedaj prisili njega izkoriščanje proletariat do tega, da izvrši to odpravo in postavi na mesto kapitalističnega proizvodjanja zadružno.

Videli smo, da zadružno proizvodjanje pod gospodstvom blagovne produkcije ne more postati splošna oblika produkcije. Da se zadružna produkcija splošno postavi na mesto kapitalistične, je neobhodno potrebno, da stopi istočasno na mesto produkcije za trg — blagovne produkcije — produkcija za skupnost in pod nadzorstvom skupnosti. Socialistična produkcija je torej nujna posledica zmage proletariata. Če bi svojega gospodstva v državi ne hotel zavedno porabiti za to, da se polasti s pomočjo državne oblasti produkcijskih sredstev in nadomesti kapitalistično blagovno produkcijo s socialistično, tedaj bi jo rodila slednjič logika dejstev seveda morda šele po marsikakih zmotnjavah, blodnjah in nepotrebnih žrtvah, po brezkoristni porabi časa in moči. Toda prišla bo in tudi mora priti socialistična produkcija. Nje zmaga je neizogibna, bržko postane neizogibna zmaga proletariata. Proletariat mora delati na to, da izrabí svojo zmago v odpravo svojega izkoriščanja in tega cilja ne more doseči drugače kakor s socialistično produkcijo. Gospodarski in politični razvoj sam nudi v velikih podjetjih, kartelih, državnemu gospodarstvu prve prilike za to, on sam bo vodil proletariat v smeri socializma, razbil bo sleherni drug poskus zmagovitega proletariata, da bi se gibal v drugi smeri, in tako bo slednjič proletariat sam nastopil pot socializma, če bi ji bil morda v začetku nenaklonjen.

Nikakor pa ni pričakovati, da bi zavzel proletariat katere dežele tako odklonjajoče stališče, če je slednjič prišel do gospodstva. To bi se ne reklo nič drugega kakor da je ostal v svoji zavesti in svojem znanju na otroški stopnji, medtem ko je dozorel gospodarsko, politično in moralno v moža, ki ima moč in zmožnost, da premaga svoje mogočne zaveznike in vsili svojo voljo. Tako nerazmerje v razvoju pa je ravno pri proletariatu skrajno neverjetno. Pogosto smo že opozarjali, kako se v proletariatu, bržko se je dvignil iz svojega

prvotnega ponižanja, vsled razvoja strojev pojavi teoretični zmisel, dovezetost za velike, čez okolje trenutnih interesov ležeče probleme in cilje, ki bi jih zaman iskali pri drugih delovnih razredih pred njim in nad njim. Obenem pa gre tudi gospodarski razvoj današnje družbe tako naglo svojo pot in se izraža v tako nenavadnih ogromnih pojavih, da ga spozna tudi nepoučeni, kakor hitro ga opozorimo nanj. In te opozoritve ne manjka, zakaj obenem je postal tudi vpogled v gospodarski razvoj in v vse gospodarsko življenje nenavadno globok in dalekosežen, vsled nadaljevanja od meščanske klasične ekonomije začetega dela po Karlu Marxu.

Vse se združuje, da napravi bojujoči se proletariat skrajno sprejemen za socialistične nauke. Socializem proletariatu ni nikakšno poslanstvo nesreče, ampak veselo poslanstvo, nov evangelij. Gospodujoči razredi ne morejo priznati socializma, ne da bi izvršili moralni samomor. Proletariat zajema iz njega novo življenje, novo moč, navdušenje in upolno veselje. In do takega nauka naj bi bil trajno nebrizen ali naj bi ga celo odklanjal?

Kjer pride do ustanovitve samostojne delavske stranke, mora zavzeti z naravno nujnostjo prejalislej socialistične tendence, če ni že od svojega začetka prepojen z njimi, mora se slednjič razviti v socialistično delavsko stranko: v socialno demokracijo.

Natanko so začrtane meje okolišem, iz katerih pridobiva socialna demokracija svoje bojovnike. Na kratko se da izraziti vsebina naših zadnjih izvajanj z naslednjimi besedami: bojujoče, politično samozvestne plasti industrialnega proletariata so nositelji socialističnega gibanja. Čem bolj pa raste vpliv proletariata na njemu sosedne družabne plasti, čem bolj vpliva na njih čutenje in mišljenje, tem bolj prihajajo tudi te v socialistično gibanje.

Razredni boj proletariata ima za svoj naravni cilj socialistično produkcijo; preje ne more biti pri kraju, dokler ni ta dosežena. Kakor je gotovo, da mora biti proletariat slednjič gospodujoči razred v državi, prav tako je gotova tudi zmaga socializma.

Dopisi.

Trbovlje.

— **Neolikan paznik.** V revirju pri Polaju ima veliko besedo nad delavci »paznik« Jernej Dolinšek, ki ni prišel morda zaradi bogatega duševnega znanja na pazniško mesto, temveč se pri Polaju že splošno govori: Kdor maže, se vozi. »Gospod paznik« Dolinšek, ki zna le toliko čitati in pisati, kar ga je sedaj ženica doma učila, ima veliko zmožnost v preganjanju in v napadanju delavcev na najsurovejši način. Tako se je pripetilo, ko so zidarji, ki so delali v jami obok, čakali na apno in opeko. Prišel je »gospod paznik« do njih, jih zmerjal nečloveško in enega takoj za pol dneva zasluzka kaznoval. Ko mu je delavec odgovoril, da čaka le na tovarila, ki je šel po material in da ni ničesa zakrivil, ga je nahrulil: »Ti pobec, le poberi se!« Da tako postopanje ne prevede delavstvo do veselja in zadovoljnostjo, je samo posebi umevno. Ni čuda torej, če pomanjkuje v Trbovljah delavcev.

Kisovec.

Oj, ta lepa uniforma! S posebno in sumljivo vneto je razvil v kisovskem premo-govniku neki gospod uradnik veliko agitacijo, da bi si rudarji naročili rudarske uniforme. Omenjeni gospod je s pravo kramarsko vztrajnostjo pestil slehernega posameznega delavca, naj si naroči uniformo. Če mu je rudar enkrat odbil, se ga je lotil drugič, tretjič četrtič. Tako je silil vanj kakor nadležen komar, in marsikdo se mu je udal samo zategadelj, da se je rešil nadležnega komarja. Mi bi ne imeli nobene pravice kritizirati posameznika, ki bi si naročil prostovoljno in iz lastnega nagiba uniformo, čeprav smo trdno uverjeni, da ima delavstvo v današnjih resnih časih važnejših skrbi kakor pa je naročanje povsem nepotreb-

nih paradnih oblek. Ampak z vso odločnostjo moramo obsoditi vsiljivi način agitacije za to zgolj paradno zadevo. Zakaj agitiralo se je v tem smislu, da se je moral bati delavec naravnost zamere pri svojih »predpostavljanih«, če bi si ne naročil. In marsikdo si je naročil uniformo samo iz strahu pred zamero ter bo moral plačevati za to nepotrebno stvar krvavo službene novce, med tem ko mu na vseh krajih sili pomanjkanje najnujnejših življenjskih potrebščin v družino. In slednjič je tudi znak posebnega okusa, če se gre udinjat rudniški uradnik kakšni tvrdki za take vrste vsiljivi posel in naj si mu lete še tako bogate nagrade v naročje...

Sleparstvo trboveljske premogokopne izkoriščevalnice. Med delavstvom se slišijo opravičeni glasovi velikega razburjenja nad sleparstvom, ki ga je uganila izkoriščevalna trboveljska premogokopna družba nad delavstvom v zadevi petodstotnega povišanja. Zadnje mezdno gibanje rudarjev, ki jih je božja nemilost izročila izkoriščevalnemu gospodarstvu trboveljske premogokopne družbe, se je končalo z uspehom, da dobe rudarji po pet odstotkov plače več. Ampak kapitalistična svojati, ki ima svoje toplo gnezdo v trboveljski premogokopni družbi, je takoj imela pri roki hudodelsko lopovstvo, da je delavce kolikor možno okanila za priborjeno drobtinico. Preje se je namreč govorilo, in vsak pameten in pošten človek je tudi tako razumel, da se da povišanje od tistega akorda, kakor je bil v navadi ob mezdnem gibanju, ker le na ta način bi bili delavci za nekoliko na boljšem. Kapitalistični krvoseji pa so dali delavstvu vsekrižem krajšati akord in od tega skrajšanega akorda so šele delavstvu dali petodstotno povišanje, tako da so ti delavci še na slabšem, kakor so bili preje, v najboljšem slučaju pa so ohranili plačo. Edino delavci s stalno, gosposko plačo so brez izjeme na boljšem, med drugimi delavci pa je več ali manj uganjala družba to svoje rokovnjaško sleparstvo. V bodoče bo treba od teh kapitalističnih mogotcev, ki se sicer po svetu radi kažejo za fine kavalirje in največje poštenjake pod božjim solncem, zahtevati za vsako najmanjšo stvar pismenega potrdila, ker sicer bodo po svoji kosmati in široki kapitalistični vesti vedno skušali okaniti delavstvo za priborjena zboljšanja.

— **Še ena nesramnost trboveljske izkoriščevalnice!** Trboveljska premogokopna družba je kakor vampir, ki se nikdar ne nasiti človeške krvi. Tako tudi družbi nikdar ni dovolj izkoriščanja. Iz dolge verige, ki jo tvorijo nešteti slučajni njenega izkoriščanja, hočemo vzeti en člen: Evo ga! Če se rudarju v jami določi akord, pa zadene rudar na boljše mesto in kaže, da bi utegnil malo boljše zaslužiti kakor po navadi, takoj je na mestu angelj varuh trboveljske premogokopne družbe v obliki tega ali onega uradnika in mu kar ob tednu neusmiljeno prikrajša akord, samo da ne bo malo več zaslužil. To je naravnost izzivalna nesramnost, kakor jo uganja ta famozna izkoriščevalnica s svojim delavstvom, in priča le o nenasitni samogoltnosti milijonsko težkih gospodov izkoriščevalcev te vampirske družbe.

Črna.

— **Shod rudarjev.** V nedeljo, dne 7. t. m., je bil ob 2. popoldne v dvorani gostilne gospoda Krulca javen shod rudarjev, ki je bil nad vse pričakovanje dobro obiskan. Navzočih je bilo tudi precejšnje število rudarskih žen. Prvi je poročal o dosedanjih pripravah za otvoritev prodajalne konsumnega društva »Sloga« v Celovcu, v Črni sodrug Steinriegel iz Celovca. Iz njegovega poročila posnemamo, da so sodrugi v Črni že skoraj nabrali svoto 4000 K, ki mora biti vplačana, preden bo celovško društvo otvorilo v Črni prodajalno. Sicer bi se že bila prodajalna otvorila, če ne bi se bile pojavile nepričakovane zapreke. Konsumno društvo v Celovcu je bilo med tem časom prevzelo konsumno društvo v Beljaku, kar je povzročilo precejšnje delo, ker je bilo društvo v Beljaku v slabem stanju. Otvoritev prodajalne v Črni bo v teku prihodnjih tednov. V tem času bo treba premagati nekatere zapreke, ki so se pojavile v Črni. Noben voznik namreč noče prevzeti prevažanje blaga za konsum iz Prevalj, kjer je železniška postaja, vsak se boji, da bi se ne zameril rudniški gospodi. To zapreko je treba kakor hitro mogoče odstraniti. Tudi rudniški uradniki so začeli sedaj, ko slutijo, da bo v Črni kmalu otvorjena prodajalna konsumnega društva stegovati svoja nemško nacionalna ušesa, kajti delavski konsum v Črni jim ni prav nič

Priporočamo našim gospodinjam **pravi :FRANCKOV:**
kavni pridatek z tovarniško znamko :kavni mlinček:
iz zagrebške tovarne.

al saga II, Y 1161, 12:9 II, V.

Tovarniška znamka.

všeč. Gospodje imajo namreč v bližnjih Možicah svoj konsum, takozvani »Wirtschaftsverein«, ki je imel pretečeno leto okolo 240.000 kron prometa. Kajpada so veliko vsoto v največji meri znosili v ta uradniški konsum delavci, toda od čistega dobička niso dobili rudarji niti vinarja, čisti dobiček so si gospodje uradniki razdelili lepo med seboj. Gospodje slutijo, da se približuje čas, ko se bo prenehala delitev mastnih dividend na račun rudarjev, zato tista mržnja okolo »Wirtschaftsvereina« do prodajalne konsumnega društva v Črni. Po govoru sodruga Steinriegla je govoril sodrug Tokan iz Trbovelj, ki je razložil pomen združne, strokovne in politične organizacije za rudarje. Dokazal je, da je strokovna organizacija v tem slučaju »Unija« avstrijskih rudarjev, edina podlaga za razvoj združne in politične organizacije. Brez dobre strokovne organizacije je razvoj združne in politične organizacije nemogoč. Obširno je pojasnil govornik novi rudarski plačilni zakon, ki postane 5. oktobra t. l. veljaven. Sodruga Tokan je krepko posvetil tudi klerikalni stranki, ki je priredila teden prej tudi v Črni shod. Na shodu klerikalcev je govoril dr. Krek, ki je doma velik prijatelj ljudstva, ki pa na Dunaju hitro pozabi na to prijateljstvo. Živahno odobravanje, ki je sledilo govornikovim izvajanjem, je bilo dokaz, da je napravil govor sodruga Tokana na poslušalce globok vtis. Sodruga Tokan seveda ni pozabil opozoriti rudarje na »Zarjo«, katere naročnik bi bil moral biti vsak rudar. — Omeniti moramo še, da je prišlo na Krekov shod samo okolo štirideset ljudi, večinoma žensk. Dasi so hvalili na vabilih Kreka kot »ljubljenca« slovenskih delavcev, ni bilo, navzlic agitacije iz prižnice, mogoče spraviti več ljudi na shod. To je dokaz, da klerikalno natolcevanje in njihove laži ne vlečejo več. Klerikalna pšenica ne gre v Črni več v klasje.

Razne vesti.

r Organizacija letalcev. Razvoj časa sili na vseh poljih gospodarskega življenja k organizaciji. V plamtečem oklicu je pozival nedavno znani francoski avijatik Alfred Leblanc svoje poklicne tovariše, da se organizirajo v zvezi zračnih pilotov, ki bo branila in pospeševala gospodarske interese francoskih zrakoplovcev. Vstop je prijavilo že veliko število letalcev. Tisti lepi dnevi, ko so si letalci v par mesecih z drznimi poleti prisvojili lepo premoženje, so že davno minili. Leblanc toži, da dobi danes letalec, ki pogumno tvega svoje življenje, le malo odškodnino za svoje delo in za visoke izdatke, v mnogih slučajih pa si more letalec trpko dejati, da honorarji niti njegovih izdatkov niso pokrili. »Obetajo nam zlate gore inčudeže, če bi se pa imeli ti čudeži udeležiti v obliki proračunov, tedaj zbeže z mošnjami. Če se letalci proti temu ne bore, bodo kmalu prisiljeni, da se odrečejo svojemu elementu in se oprijejo drugih izdatnejših poklicev. Porabimo navdušenje množice za letalstvo umetnost. Vsako obotavljanje bi bilo uničujoče!« Kadar se letalci organizirajo v skupni zvezi, predlože mestom in podjetnikom svoje zahteve. Zveza pa bo s pomočjo vplačanih prispevkov lahko ustanovila šole za letalce, bo izobrazila novo generacijo letalcev in z ustanovitvijo pokojninskega in nezgodnega sklada skrbela za to, da v izvrševanju svojega poklica ponesrečeni letalci ali njih potomci ne bodo izročeni bedi ali zavezani na zasebno milodarnost.

r Koliko ljudi preživlja lahko zemlja? To vprašanje je veljalo dolgo časa za »pereče«, ker so nekateri znanstveniki dokazovali, da se človeštvo vedno bolj množi in da postaja boj za obstanek vedno obupnejši. Sedaj pa dela znanstvenikom ravno nasproten pojav pregrevanosti. Padanje števila novorojenčkov je internacionalen pojav in prejšnje politike, ki so strahom čakali dne, ko se bo človeštvo drenjalo po zemlji navdaja sedaj strah, da je človeštvo na potu pogina. Vzlic temu ni izgubljen čas, ki ga posvečajo znanstveniki rešitvi vprašanja, koliko ljudi da lahko preživlja zemlja, ker to vprašanje vsebuje še drugo važnejše: ali zemlja preživlja ljudi tudi dobro? Ali je beda širokih ljudskih plasti naraven pojav ali je posledica današnje organizacije družbe? Znani statistik Karol Ballod raziskuje ta problem. Preden se zamore rešiti zgornje vprašanje, je treba določiti kakšen način življenja se vzame za podlago. Največje torišče za prehranitev ljudi rastliska hrana, ker se porabi lahko vse zemeljsko površje, ki je le količjak rodovitno; pri mestni hrani pa nastopajo domače živali

kot konkurent človeka. Na vsakega Japonca pride na leto 200 kg žita, na vsakega prebivalca v Nemčiji 450 kg, in na vsakega Amerikanca 1000 kg. Da pride tako različna množina žita na posamezne dežele je vzrok v tem, da imajo po teh deželah različno število domačih živali, ki so sredstvo za obleko in ki seveda tudi uživajo več ali manj žit. Ako bi imeli Nemci toliko ovac, da bi dobivali za svoja oblečila dovolj volne doma, tedaj bi morali polovico plodne zemlje izkoriščati za prehranitev tega števila ovac. Angleški geograf Ravenstein je preračunal, da je na zemlji živeža za šest milijard ljudi, statistik Firks je povišal to število celo na devet milijard in Oppenheimer trdi — glede na bodoče tehnične izpopolnitve in na omejitve hrane na sočivje in rastlinske korenine — da preživlja zemlja lahko 200 do 250 milijard ljudi. Ballod pride do drugačnih zaključkov, ker pravi, da zemlja ne rodi toliko množino. Ako se vzame ameriški način življenja za merilo, 1,2 hektarjev za vsakega človeka, tedaj bi bilo le za 2333 milijonov ljudi prostora; po nemškem načinu življenja, pol hektarja na vsako osebo, bi bilo za 5600 milijonov oseb prostora, a po japonskem načinu za 22.400 milijonov. Iz tega je razvidno, kako velikega pomena je življenjski način. Ballod pride končno do zaključka, da lahko narasste človeštvo na 5600 milijonov, torej da se današnje število potroji, in vendar bo ob najboljšem življenjskem načinu za vse dovolj živeža, in da bi dandanes imelo vse človeštvo lahko trikrat boljši življenjski način kakor ga imajo Nemci. Te številke dokazujejo, da je le današnja politično - gospodarska organizacija kriva, da nimajo vsi ljudje onega naravnega bogastva, ki bi ga lahko imeli.

r Mednarodnost kapitala. Da je močna mednarodna zveza delavstva res nad vse potrebna, da se krepko postavi v bran mednarodnemu kapitalizmu, kaže poročilo berlinskih trgovcev, iz katerega posnemamo o internacionalizmu kapitala naslednje: »V lanskem letnem poročilu smo posebno poudarjali napredek internacionalnih kartelov. Letos je to gibanje zopet močno napredovalo. Povod tega gibanja je vedno tesnejša združitev internacionalnega kapitala in s tem spojena interesna solidarnost, ki se n. pr. posebno jasno kaže v obratih s svincom in cinkom. Število internacionalnih kartelov je razmeroma nekaj manjše v primeri z razvojem kartelov v splošnem. Ali ravno v največjih industrijah opažamo organizacije, ki segajo preko deželnih mej, kakor n. pr. kartel izdelovalcev tračnic in trust ladjedelcev; tudi v električnitni industriji, kemični, tekstilni in drugi zaznamujemo letos prve poizkuse za internacionalno izvažanje in za internacionalno ureditev produkcije in cen. K že obstoječim internacionalnim kartelom rudokopov svinca, evropskih emailnih tovarn, žične konvencije, internacionalni kartel stek-

larjev so se letos pridružile še konvencije za določanje cen nemških tovarn za linoleum z inozemstvom in konvencija tovarn za izdelovanje razglednic, ki obsega razen Francoske in Angleške vso Evropo, dalje konvencija vseh evropskih karbitnih tovarn. V tekstilni industriji se je ustanovil kartel avstrijskih in nemških kravatih industrijalcev in internacionalni sindikat za baržun. Tudi internacionalna zveza med barvarji svile se je sklenila. V teku so pa še pogajanja za ustanovitev internacionalne salpeterske konvencije in internacionalni rudniški trust. Tako torej delajo nacionalni podjetniki, kadar gre za profit. Združijo se internacionalno, da izkoriščajo konzumente in delavstvo.

r. Koliko ljudi je na svetu. Prav natančno se ne more določiti število vseh ljudi, ker v mnogih deželah nimajo ljudskega štetja. Posebno na Kitajskem se ne more izvedeti zanesljivega števila prebivalcev. Sicer imajo tudi na Kitajskem ljudsko štetje, a določijo le število družin. Število prebivalcev kitajske države navajajo eni z 275 milijoni, drugi zopet s 430 milijoni. Zelo skrbno je izpeljano ljudsko štetje v angleški Indiji. Vseh ljudi je na svetu 1700 milijonov. Dr. Gulišambarov je po natančnih računih dognal, da pride na 1038 milijonov prebivalcev 521 milijonov moških in 516 milijonov ženskih, torej na 1000 moških 990 žensk. V Evropi pride na 1000 moških 1027 žensk, v Afriki na 1000 moških celo 1045 žensk. V Avstraliji pride na 1000 moških le 973 žensk. Zelo malo žensk je v Kanadi in v vzhodni Avstraliji. Na Alaski pride na 1000 moških le 391 žensk. To pa zaradi tega, ker je na Alaski, kjer kopljejo zlato, tako mrzlo podnebje, da malokateri moški delavec vzame s seboj ženo. Še večje pomanjkanje žensk je na polotoku Malakka, kjer pride na 1000 moških le 389 žensk.

Občno konsumno društvo v Zagorju

prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 kroni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih.

Konsumno društvo rudarjev v Hrastniku

priporoča

svojo bogato zalogo

specerijskega in manufakturnega blaga, kakor tudi čevlje za otroke in odrasle.

Vse po jako nizki ceni.

Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate svoje podjetje. Član lahko postane vsak.

I. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastoj in franko.

Mlado, staro,
Vsak pove:

Ta pa je za me!

Ker se samo z njim krepčam,
Vedno zdrav želod'c imam!

Varujte se

ponaredb!

Pristni „FLORIAN“ se dobi edino od Rastlinske destilacije „FLORIAN“ v Ljubljani.

Postavno varovano.

Priporočamo našim
-- gospodinjam --

KOLINSKO CIKORIJO!

== iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani. ==

Izdajatelj in zalagatelj Ivan Tokan. — Odgovorni urednik Ignacij Sitter v Trbovljah. — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.